

Limba și literatura română pentru școlile și secțiile cu predare în limba maghiară

clasa a V-a

Lecția

clasa a V-a

Sinonimele și antonimele

Eu și universul meu familiar

Ascultă cu atenție textul următor,
pentru a putea, apoi, rezolva exercițiile
propușe:

Matilda își dorea tare mult ca părinții ei să fie buni, iubitori, înțelegători, cinstiți și inteligenți. Faptul că ei nu aveau niciunul dintre aceste attribute o necăjea destul de rău. Nu-i era ușor cu ei. Însă o mai consola jocul acesta nou prin care-i pedepsea când pe unul, când pe altul.

Fiind așa de mică și de firavă, singurul avantaj pe care-l avea Matilda în fața celorlalți membri ai familiei era agerimea neobișnuită a minții ei. Era așa de isteată, că-i putea face pe toți de rușine în orice moment. Totuși, la cinci ani, orice fetiță trebuie să asculte de părinți [...].

Așa că Matilda era mereu nevoită să ia cina în camera cu televizorul, mâncând de pe o tavă, așezată direct în fața cutiei insuportabile. Trebuia să stea singură în după-amiezele din timpul săptămânii și să tacă din gură atunci când i se poruncea să-și țină gura.

Salvarea ei erau aceste farse pe care li le juca - și cel mai frumos era că aveau efect, chiar dacă pentru scurtă vreme! Mai ales tatăl, timp de câteva zile, se dovedea mai modest și mai puțin insuportabil după ce primea o doză din medicamentul magic al Matildei.

Povestea cu papagalul ascuns în cămin îi liniştise mult pe părinţii ei şi, cam o săptămână după aceea, se purtară relativ civilizat cu fiica lor. Dar nu era o schimbare de durată.

Următoarea izbucnire avu loc într-o seară, chiar în camera de zi. Domnul Wormwood tocmai se întorsese de la serviciu. Matilda şi fratele ei şedeau cuminţi pe canapea, aşteptând ca mama să le aducă obişnuita cină pe tavă. Încă nu dăduseră drumul la televizor.

Atunci apăru domnul Wormwood, purtând un costum cu pătrăţele foarte ţipător şi o cravată galbenă. [...] Se aşeză pe fotoliu frecându-şi palmele şi se adresă fiului său pe un ton foarte ridicat:

- Băiete, zise el, să ştii că azi taică-tău a avut o zi încununată de succes. E mai bogat în seara asta decât era azi-dimineaţă. Azi taică-tău a vândut nici mai mult nici mai puţin decât cinci maşini şi pe toate a luat bani frumoşi.

*(adaptare după romanul **Matilda** de Roald Dahl)*

Pentru o mai bună înțelegere a textului:

Cuvintele subliniate în sintagmele următoare au sensul:

*ei nu aveau niciunul dintre aceste **atribute***

1. atribut (attribute): însușire importantă a unui obiect / a unei persoane;

*Însă o mai **consola** jocul acesta nou*

2. a consola: a alina durerea / a ușura suferința;

***agerimea** neobișnuită a minții ei*

3. agerime: calitatea de a fi isteț, deștept;

*Salvarea ei erau aceste **farse***

4. farsă (farse): faptul de a păcăli pe cineva cu scopul de a se amuza.

Folosind Dicționarul explicativ al limbii române (<https://dexonline.ro>), stabilește sensul din text al următoarelor cuvinte: cămin, modest, doză.

Jocul cuvintelor

Integrează cuvintele noi în enunțuri de minimum 5 cuvinte:

cămin (aici: coș pe unde iese fumul, horn)

Muncitorul reparase căminul ce se înălța din acoperișul casei.

modest (care este lipsit de îngâmfare)

Deși ocupă o funcție importantă, tatăl ei este modest.

doză (cantitate dintr-o substanță care produce un anumit efect)

Ioana se simte mai bine, deși a primit doar o doză din acel sirop.

Exercițiu

Stabilește, pe baza textului, dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F):

1. Părinții Matildei nu sunt așa cum și-ar dori ea. A / F
2. Matilda este cea mai inteligentă persoană din familia sa. A / F
3. Matildei îi place să își petreacă timpul în fața televizorului. A / F
4. Fratele Matildei a inventat povestea cu papagalul ascuns în cămin. A / F

Rezolvare

Stabilește, pe baza textului, dacă următoarele afirmații sunt adevărate (**A**) sau false (**F**):

1. Părinții Matildei nu sunt așa cum și-ar dori ea. **A** / F
2. Matilda este cea mai inteligentă persoană din familia sa. **A** / F
3. Matildei îi place să își petreacă timpul în fața televizorului. A / **F**
4. Fratele Matildei a inventat povestea cu papagalul ascuns în cămin. A / **F**

Exercițiu

Așază în ordine cronologică (pe baza textului) informațiile următoare:

- a. Fetița era mereu nevoită să ia cina în camera cu televizorul.
- b. Matilda și fratele ei stăteau cumiți pe canapea.
- c. Matilda trebuia să stea singură în după-amiezele din timpul săptămânii.
- d. Într-o seară, domnul Wormwood îi anunță pe cei din familie că a avut o zi plină de succes.
- e. Farsele pe care fetița le pune la cale o ajută să suporte mai bine comportamentul părinților.

Exercițiu

Așază în ordine cronologică (pe baza textului) informațiile următoare:

- a. Fetița era mereu nevoită să ia cina în camera cu televizorul.
- b. Matilda și fratele ei stăteau cuminți pe canapea.
- c. Matilda trebuia să stea singură în după-amiezele din timpul săptămânii.
- d. Într-o seară, domnul Wormwood îi anunță pe cei din familie că a avut o zi plină de succes.
- e. Farsele pe care fetița le pune la cale o ajută să suporte mai bine comportamentul părinților.

Rezolvare (a-c-e-b-d)

- a. Fetița era mereu nevoită să ia cina în camera cu televizorul.
- c. Matilda trebuia să stea singură în după-amiezele din timpul săptămânii.
- e. Farsele pe care fetița le pune la cale o ajută să suporte mai bine comportamentul părinților.
- b. Matilda și fratele ei stăteau cuminți pe canapea.
- d. Într-o seară, domnul Wormwood îi anunță pe cei din familie că a avut o zi plină de succes.

Așa că Matilda era mereu nevoită să ia cina în camera cu televizorul, mâncând de pe o tavă, așezată direct în fața cutiei insuportabile. Trebuia să stea singură în după-amiezele din timpul săptămânii și să tacă din gură atunci când i se poruncea să-și țină gura.

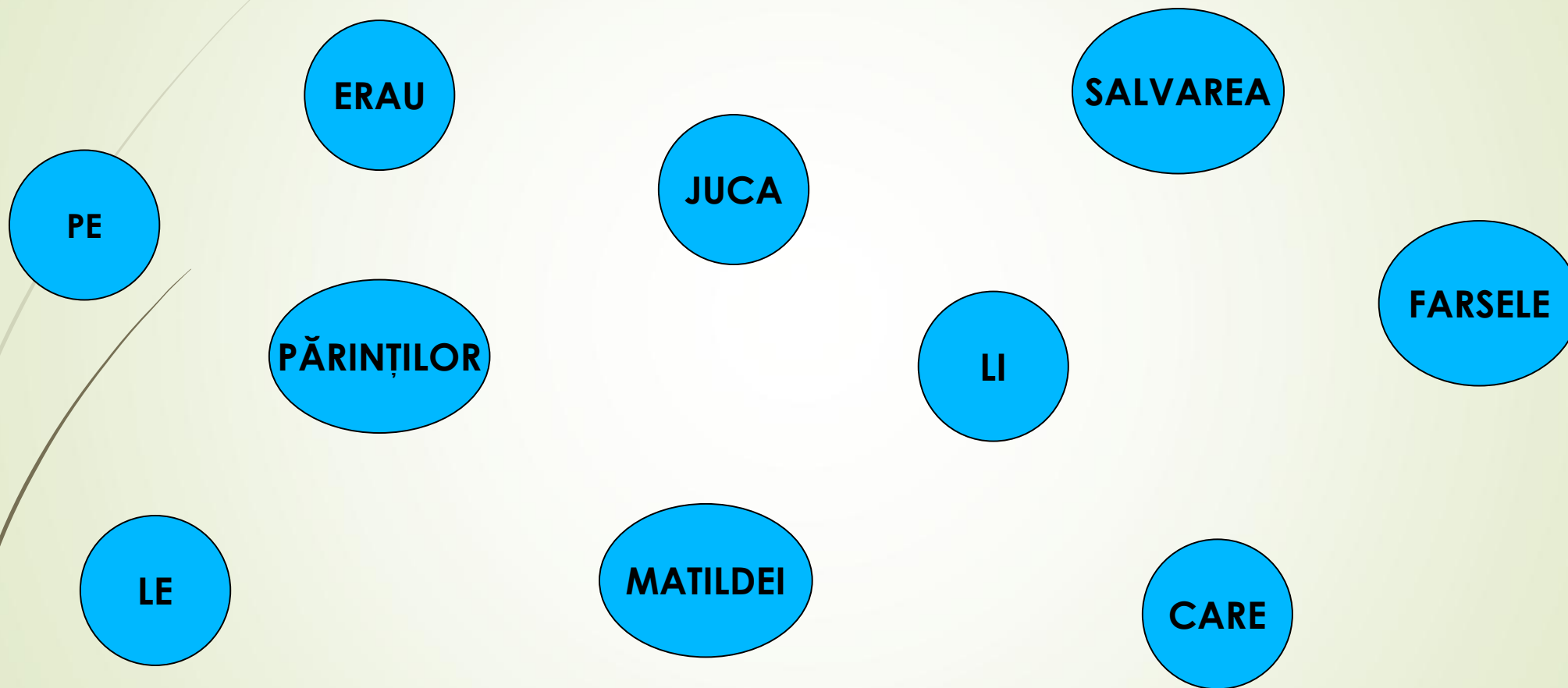
Salvarea ei erau aceste farse pe care li le juca - și cel mai frumos era că aveau efect, chiar dacă pentru scurtă vreme! [...]

Următoarea izbucnire avu loc într-o seară, chiar în camera de zi. Domnul Wormwood tocmai se întorsese de la serviciu. Matilda și fratele ei ședeau cuminți pe canapea, așteptând ca mama să le aducă obișnuita cină pe tavă. Încă nu dăduseră drumul la televizor. Atunci apăru domnul Wormwood, purtând un costum cu pătrățele foarte ținător și o cravată galbenă. [...] Se așază pe fotoliu frecându-și palmele și se adresa fiului său pe un ton foarte ridicat:

- Băiete, zise el, să știi că azi taică-tău a avut o zi încununată de succes.

Exercițiu

Organizează următoarele cuvinte preluate din fragmentul citat, astfel încât să formulezi o idee.

Rezolvare

SALVAREA MATILDEI ERAU FARSELE PE CARE LI LE JUCA PĂRINȚILOR

Exercițiu

Stabilește numărul de litere și numărul de sunete din cadrul următoarelor cuvinte preluate din textul citat:

- a. CINSTIȚI
- b. AGERIMEA
- c. CHIAR
- d. SERVICIU

Rezolvare

- a. CINSTIȚI - CIN-STIȚI – 8 litere, 8 sunete
- a. AGERIMEA – A-GE-RI-MEA – 8 litere, 8 sunete
- a. CHIAR – 5 litere, 3 sunete
- a. SERVICIU – SER-VI-CIU – 8 litere, 7 sunete

Exercițiu

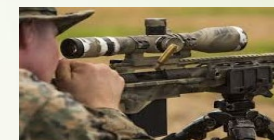
Stabilește sensul termenilor subliniați din următoarele enunțuri, alegând imaginea potrivită:

1. El ochi vulturul din înaltul cerului.
2. Purta ochelari pentru a-și proteja ochii.
3. Obişnuiesc să car multe lucruri în călătorii.
4. Bunicii mei au un car în curte.

a.

b.

c.

d.

Rezolvare

1 – b

2 – a

3 – d

4 – c

Exercițiu

Precizează sensul corect al cuvântului „a ieși”, stabilind legături între enunțurile din coloana A și înțelesul cuvântului din coloana B.

A

B

1. Mariei i-a ieșit un pantof din picior.	a. a răsări
2. După ce s-a gândit mult, a ieșit o lucrare frumoasă.	b. a pleca
3. Președintele a ieșit din țară pentru o vizită de lucru.	c. a se desfășura
4. În grădina mea, a ieșit un mesteacăn.	d. a scăpa
5. Filip a ieșit în parc.	e. a se imprima
6. Concursul organizat de noi a ieșit bine.	f. a părăsi
7. A apăsat stiloul astfel încât cerneala a ieșit și pe cealaltă pagină.	g. a realiza

Rezolvare

1-d; 2-g; 3-f; 4-a; 5-b; 6-c; 7-e.

A

B

1. Mariei i-a ieșit un pantof din picior.	a. a răsări
2. După ce s-a gândit mult, a ieșit o lucrare frumoasă.	b. a pleca
3. Președintele a ieșit din țară pentru o vizită de lucru.	c. a se desfășura
4. În grădina mea, a ieșit un mesteacăn.	d. a scăpa
5. Filip a ieșit în parc.	e. a se imprima
6. Concursul organizat de noi a ieșit bine.	f. a părăsi
7. A apăsat stiloul astfel încât cerneala a ieșit și pe cealaltă pagină.	g. a realiza

Exercițiu

Descoperă, pentru fiecare cuvânt din coloana A, un cuvânt din coloana B care să aibă același înțeles:

A	B
1. deștept	a. elev
2. fățarnic	b. ocazie
3. (a) depăși	c. inutil
4. greșeală	d. est
5. nevinovat	e. comportament
6. școlar	f. inteligent
7. zadarnic	g. inocent
8. purtare	h. eroare
9. prilej	i. (a) devansa
10. răsărit	j. ipocrit

Rezolvare

1-f; 2-j; 3-i; 4-h; 5-g; 6-a; 7-c; 8-e; 9-b; 10-d.

A

B

1. deștept	a. elev
2. fățarnic	b. ocazie
3. (a) depăși	c. inutil
4. greșeală	d. est
5. nevinovat	e. comportament
6. școlar	f. inteligent
7. zadarnic	g. inocent
8. purtare	h. eroare
9. prilej	i. (a) devansa
10. răsărit	j. ipocrit

Exercițiu

Descoperă, pentru fiecare cuvânt din coloana A, un cuvânt din coloana B care să aibă înțeles opus:

A	B
1.fericire	a. dușman
2. greu	b. încet
3. blând	c. leneș
4. (a) accepta	d. suferință
5. senin	e. ușor
6. curaj	f. aspru
7. prieten	g. înnorat
8. cald	h. (a) respinge
9. harnic	i. frică
10. repede	j. rece

Rezolvare

1-d; 2-e; 3-f; 4-h; 5-g; 6-i; 7-a; 8-j; 9-c; 10-b.

A	B
1.fericire	a. dușman
2. greu	b. încet
3. blând	c. leneș
4. (a) accepta	d. suferință
5. senin	e. ușor
6. curaj	f. aspru
7. prieten	g. înnorat
8. cald	h. (a) respinge
9. harnic	i. frică
10. repede	j. rece

Spre informarea voastră!

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens asemănător sau identic.

Exemple: prieten = amic
cinstit = onest
(a) merge = (a) se deplasa
uneori = câteodată

Spre informarea voastră!

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.

Exemple: bun $\neq$ rău

tinerețe $\neq$ bătrânețe

(a) veni $\neq$ (a) pleca

sus $\neq$ jos

Spre informarea voastră!

Relația de sinonimie și relația de antonimie se poate stabili și între expresii.

Exemple: a o lua la sănătoasa = a spăla puțin
a-i trece prin minte = a-i da prin cap
a cădea de acord = a-și da mâna
a pune punct (la ceva) = a trage linie
cu dare de mână $\neq$ lipit pământului
cu scaun la cap $\neq$ bătut în cap

Exercițiu

Găsește, în careul de mai jos, șapte perechi de sinonime și transcrie-le!

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ş	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ş	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Rezolvare

W	E	C	T	Ă	C	E	R	E	H
N	R	A	B	Z	V	D	A	C	A
E	L	L	O	W	P	E	Ă	X	R
F	I	E	L	Q	U	Z	E	M	A
I	N	Y	D	H	M	O	D	I	B
E	I	M	J	Î	O	R	R	L	A
R	Ș	H	A	Z	R	D	U	I	B
T	T	A	B	Ș	P	I	M	T	U
X	E	C	R	U	D	N	V	A	R
S	O	L	D	A	T	E	X	R	Ă

Exercițiu

Descoperă, pentru fiecare expresie din coloana A, expresia sinonimică potrivită din coloana B!

A

B

1. a lua peste picior	a. a-și găsi beleaua
2. a-și aprinde paie-n cap	b. a-și bate joc
3. a nu face doi bani	c. a lua la refec
4. a spăla putina	d. a ajunge la mal
5. a prinde cu minciuna	e. a nu fi cu picioarele pe pământ
6. a lăsa în apele lui	f. a ajunge la sapă de lemn
7. a da de fundul sacului	g. a nu face nici cât o ceapă degerată
8. a trage un perdaf	h. a o lua la sănătoasa
9. a ieși la liman	i. a lăsa în plata Domnului
10. a fi cu capul în nori	j. a prinde cu ocaua mică

Rezolvare

1-b; 2-a; 3-g; 4-h; 5-j; 6-i; 7-f; 8-c; 9-d; 10-e.

A

B

1. a lua peste picior	a. a-și găsi beleaua
2. a-și aprinde paie-n cap	b. a-și bate joc
3. a nu face doi bani	c. a lua la refec
4. a spăla putina	d. a ajunge la mal
5. a prinde cu minciuna	e. a nu fi cu picioarele pe pământ
6. a lăsa în apele lui	f. a ajunge la sapă de lemn
7. a da de fundul sacului	g. a nu face nici cât o ceapă degerată
8. a trage un perdaf	h. a o lua la sănătoasa
9. a ieși la liman	i. a lăsa în plata Domnului
10. a fi cu capul în nori	j. a prinde cu ocaua mică

Exercițiu

Descoperă, pentru fiecare cuvânt din coloana A, antonimul potrivit din coloana B!

A	B
1. bunătate	a. strâmt
2. (a) coborî	b. (a) urca
3. dragoste	c. apus
4. (a) economisi	d. ură
5. gros	e. răutate
6. răsărit	f. (a) risipi
7. larg	g. subțire

Rezolvare

1-e; 2-b; 3-d; 4-f; 5-g; 6-c; 7-a.

A

B

1. bunătae	a. strâmt
2. (a) coborî	b. (a) urca
3. dragoste	c. apus
4. (a) economisi	d. ură
5. gros	e. răutate
6. răsărit	f. (a) risipi
7. larg	g. subțire

Cum ne exprimăm?!

Citește cu atenție textul pe care Matilda l-a notat într-o scrisoare adresată unei prietene de peste hotare:

Mie clar că a-i mei părinții sunt neîncetat nemulțumiți de mine. Mi-ar place să aibe încredere în deciziile meu.

Să fi în locul meu, tu cum a-i reacționa?

Dacă Matilda ți-ar cere sfatul privind corectitudinea exprimării sale, ce sugestii i-ai da?

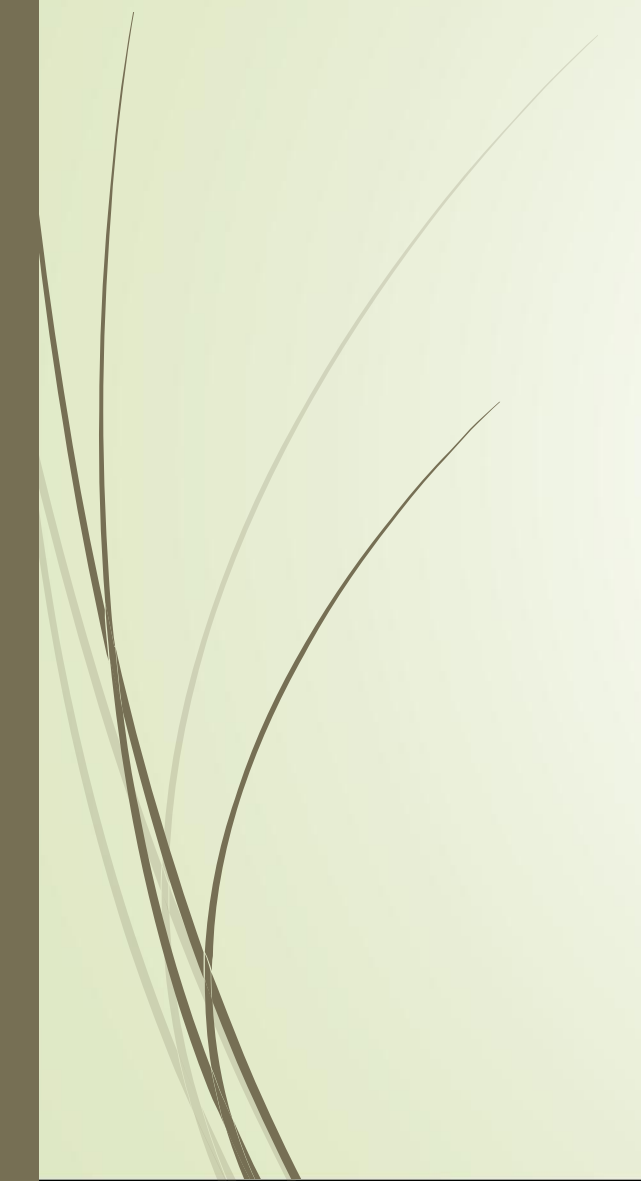
Ne exprimăm corect!

Mi-e clar că ai mei părinți sunt neîncetat nemulțumiți de mine.

Mi-ar plăcea să aibă încredere în deciziile mele.

Să fii în locul meu, tu cum ai reacționa?

Suportul de curs a fost realizat de
prof. dr. Laura-Alexandra Pui, de la Școala
Gimnazială „Dr. Bernády György”, Tg.-Mureș.